

КАСИТСКИЯТ ЕЗИК И НЕГОВОТО СРАВНИТЕЛНО РАЗГЛЕЖДАНЕ С ХУРИТО-УРАРТСКИТЕ ЕЗИЦИ

автор: Арно Фурне
The Kassite Language In a Comparative Perspective with Hurrian and Urartean.
Arnaud Fournet.
The Macro-Comparative Journal Vol.2 No. 1
комп. превод: Ж. Войников

Резюме: Канитите са древен народ от Близкия изток. Те завладяват и управляват Вавилон от XVI до средата на XII в. пр.н.е. Известно е че каситския език е имал много изразени структурни и лексикални прилики с хуритския и урартския езици.

Ключови думи: касити, хурито-урартски език, ономастика, сравнителна морфология.

1 . Народа на каситите. Каситите са древен народ от Близкия изток. Не се знае много за тях, но са известни с това, че те завладяват и управляват Вавилон от XVI до средата на XII в. пр.н.е. Това е основната им историческа роля и проява на историческата сцена, с което се помнят и до днес. Предполага се, че първоначално са обитавали съседните (на Вавилон) планини Загрос, във времената преди и след управлението им над Вавилон. (Balkan 1986:8, Heinz 1995:167) Според Бринкман (Brinkman, 1976-80:465-6) и Де Смет (De Smet, 1990:11) най-ранните доказателства останали от каситите, са свързани със северните части на Вавилония, и земите на запад от р.Ефрат, или културата Алалах (Alalah) VII. В по-късните периоди каситите обитават в съседство с Мидия, около първата половина на I хил. пр.н.е. (X – V в. пр.н.е.) (Zadok, 2002). Средата и втора половина на II хил. пр.н.е., е период на относителни политически и етнически сътресения, за които са допринесли именно каситите. Те завладяват Вавилон по това време и преименуват града на Каранадуниаш (Karanduniaš), изграждат собствена укрепена столица Дуркуругалзу (Durkurigalzu) или “крепостта на Киригалзу (Kurigalzu)”. От списъците на вавилонските владетели, създадени през I хил. пр.н.е., се вижда че Каситската династия е най-дълга, в сравнение с останалите династии управлявали Вавилон: 36 царе за период от 576 години и 9 месеца. Края на списъка съответства на 1150 г. пр. н.е. При сумиране на годините, дадени за всеки владетелите, се получава, че началото на каситското управление във Вавилон, трябва да се постави към XVIII в. пр.н.е., когато на власт е още династията на Хамурапи. А това говори или за неточности в изчислението, или че в списъка са включени и първите каситски владетели, управлявали преди завладяването на Вавилон. (Van De Mieroop 2003:163-69). Първият каситски владетел, който реално управлява Вавилон е Бурнабуриаш (Burnaburiaš) I, десетия цар според списъка на каситските царе. (Бринкман 1976-80:467). Предполага се, че неговият предшественик Агум-какриме (Agum-kakrime), или Агум II, вече е контролирал Вавилон (Podany 2002:59).

През XVI в. пр.н.е. Вавилон е бил разделен на две царства, едното е на север, където управляват каситите, другото е на юг – крайморската зона, която включва градовете Урук, Ур, и Ларса. В XIV в. пр.н.е., каситите контролират цяла Вавилония, включително региона на р.Дияла. Страната Дилмун (съвр.Бахрейн) в Персийския залив е била управляван от каситски наместник. Каситски Вавилон е бил признат като “велика сила” равна на другите държави близкотоизточни държави и Египет, както е удостоверено от кореспонденцията на египетските фараони, открита в Амарна. Това са 14 писма, разменени между фараоните и двама последователни каситски царе, Кадашман-Енлил I (1369-55 г. пр.н.е.) и Бурнабуриаш II (1354-28 г. пр.н.е.). Основна тема на тези писма е сключването на династични бракове между двата управляващи

двора. Каситските царе са водели активна политика на династични бракове, с владетелите на другите съвременни им блискоизточни царства, особено с Хетското царство и Елам, след управлението на Бурнабуриаш II насам, до управлението на Мели-Шиху (Van Dijk 1986:164).

Изглежда че каситите са били “сравнително нов” за Южна Месопотамия народ:

- В по-стари документи на асир. цар Саргон, или шумерските източници от Ур III, те не се споменават сред народите, населявали централните и южните части на планината Загрос. В допълнение може да кажем, че липсват и каситски антропоними и топоними, от тези региони, записани в тези най-ранни източници. Няколко предполагаеви каситски имена са записани в търговски документи от Ур III в Южна Вавилония, но не се знае, кога тези лица са идвали тук. (Zadok, 1987:16 и 1993:224)

- Най-ранното каситско име във Вавилония е от 53-тата година от управлението на Рим-Шинлис (1770 г. пр.н.е.). Тогава каситите се появяват като политически фактор в Вавилония, съотв. през 1742 (или 1741) г. пр.н.е., когато те са били противници на Самсилуна и Рим-Шинлис (Stol 1975:44-59). След това, каситите са фиксирани като обитатели на северната част на Вавилония особено около Сипар Яхрурум (Zadok, 1987:17), (De Smet, 1990), (De Graef, 1998:5), (Pientka 1998:257), (Sassmannshausen, 2000:415) .

- Краят на каситското проникване в басейна на Ефрат и Горна Месопотамия, като цяло може да се определи от отсъствието на каситски имена в богатата старовавилонска документация от Мари (Mari), Тутул (Tuttul), Тал Лелан (Tall Lelan) и Чагар Базар (Chaghar Bazar). Тази липса в сравнение с хипотетичното съществуване на каситски имена в някои старовавилонски документи от Суза, подкрепя предположението за (северо-)източен произход на каситите.

- Каситските царски имена, си появяват по средното течение на Ефрат през XVII в. пр. н.е. Агум е приел в стана си, пратеници от царство Халаба (= Алепо) и може би е съвременник на Самсилуна (Podany 2002:49). Каштилашу (Kaštiliašu), владетелят на Терка (Terqa) вероятно е бил съвременник на Аби-Ешух (1711-1684 г. пр.н.е.) (Podany, 2002:43), (Charpin 1995).

Има достатъчно основания да се предполага, че каситите някога са били съседни на някои индоевропейски народи, или че сред тях дори е бил включен индоевропейски компонент. Тяхния религиозен пантеон показва някои сходства с индоиранския (Bloomfield 1904), (Balkan 1986:8), (Eilers 1957-58:136 ad surya-). Тези индоиранци са притежавали земя, били са длъжностни лица и са били особено вещи в отглеждането на коне (Heinz 1995:167), където ясно се открива индоиранската връзка. Каситските по произход думи, които са били заети в академически са предимно от сферата на коневъдството и направата на колесници. Това напомня за подобно явление в северната част на царство Митани и Хетското царство. Въздействието на индоиранският компонент е обозначен с малък брой термини, но с обособен езиковото и културно значение. Те включват Šurīias - слънчев бог < индоарийския *Сурия – слънчев бог (*sūrya), също личното име Abi-rattaš, съдържа индоиранския термин *ratha - колесница, отразявайки по този начин появата на новата технология за водене на война за пръв път донесена в Близкия Изток от индо-ирански нашественици.

Изглежда, че като цяло по-голямата част от каситите, са успели доста добре да се интегрират във вавилонската социалната структура (De Smet 1990:10) и с това са допринесли за по-дългото просъществуване на вавилонската цивилизация, дори и самите те да са имали малко културно въздействие върху нея.

2. Езикът на каситите. Най-старите сведения за каситския език, са твърде оскъдни и са известни от няколко източника: една глинена плочка, съдържаща

фрагмент от каситски речник, другият е списък на каситски имена и техните акадски еквиваленти. В по-късните акадски текстове, се откриват думи от каситски произход, като от тях около 10% са имена на богове. Не разполагаме с текст написан изцяло на каситски. Броят на каситските думи е доста ограничен: малко повече от 60, които основно са различни термини: кон, цветове, части от колесницата, напояване, растения и титли. Около 200 допълнителни части от думи, могат да се изведат от многобройните антропоними, топоними, теоними, названия свързани с коневъдството, които са от каситски произход (вж. NPN, Balkan 1954 и Jaritz 1957). Следи от каситите, се наблюдават в по-късни ирански топоними: например, Kašgān, Kašakān, вероятно „земя на каситите” в Иран (Eilers 1957-58:135).

Каситският етноним е известен от няколко източника:

- <gal-zu> and <gal-du, gal-šu> (?) което изглежда зависи от произношението (ЖВ.: вж. Гьал – върховен бог на арчинците в Кавказ, и хурит. *-s(u)wa, š(u)wa, урарт. šua- хора, народ, агул. šuj, табарсаран. ži, удин. išu – човек, акушки sub, авар. či, лак. čuw, цезки ž-eku – човек, мъж, абхазо-адиг. *čə-xʷə, буруш. ses, sis, - хора, народ, баски giza, енисейски *dze – човек, кетски dêny, котски čəny - човек, мн.ч. čənyan, бирмански *chanu – хора, народ. Или в каситски zu, šu – хора, народ, Гал-зу, Гьал-зу – народа на бог Гьал! При чечено-ингушите Hal / Gal – бог на Небето, а самоназванието на ингушите е Galgalay (гьалгъай) – „небесен народ”, sigale – небе, sa-χila – изгрев, чечен. sa - светлина. В каситски вероятно е съществувала дума *γ`al – светлина, блясък, небе. Ясно е че от някой кавказки източник имаме в древногръцки helios (ήλιος) – слънце (в ингушки Гелой, Гелой – обръщение към слънцето, от ингуш. Гела – бог на Слънцето), в алб. hull – звезда, етруски usil – слънце. Оттук може да се обясни и значението на урартския бог Халди – бог на Небето, на Сияещото Небе, върховен бог. В по-далечена аспект, в баски hila-, ila- лунна светлина, блясък, луна, буруш. halanc – луна, лушайски (бирмански диал.) hāl – гори, бунански (бирман.) hla – луна. Напр. названието хурити се извежда от хурит. χиггə, χиггə - утро, изгрев, изток, т.е. народ на изгрева, или източен народ. (Дяконов-Старостин). Аналог. в урарт. hīgē, χīgē – ден, в акушки dugi-heri – денонощие (букв. нощ-ден), авар. gohel, ингуш. `ujra, чечен. `ügē – изгрев, утро. В буруш. *jāri – зора).

- Kaššū <(d) kaš-šu-u> с акадска фонетиката (Balkan 1954:131), което изглежда е името на техния бог-прародител, (ЖВ: и този бог, вероятно е Лунния бог, в хурит. kušux, хатски kušku, бурушаски *γuħa < γua – луна, т.е. Каш-шу, Куш-шу – народа на бога на Луната!)

- <Ku-uš-šu (-he)> с хуритския етнонимен суфикс -χi, от средновеавилонски документ от Nuzi. (Fincke 1993:160),

- по-колебливо Kunšu- (?),(Balkan 1954:109) и NPN 230 kunt-, kunz-, (ЖВ: вж. шумер. kup – светлина, блясък)

- По-късни възможни податки са: (1) Kissaioi – планински район северно от Суза, споменат от Есхил в пиесата му „Персите” (17), и Херодот, също и във времената след Александър Велики, като име на войскава част в армията на Антиох III, участвала в битката при Рафия в 217 г. пр.н.е. (Полибий 5.79) (Potts 1999:337-40, 373-78); (2) Kossaioi, е район, който Потс локализира в района Бахтиярските планини, на изток от Исфахан (Weissbach 1921, 1922), (Eilers 1957-58:135), (Brinkman 1976-80:471b).

Предполага се, че едно от названията на Вавилония и Месопотамия е от каситски произход: <Ša-an-har-ra>, <Ša-an-ha-ar> споменато в едно от писмата от Амарна, <Ša-an-ha-ra(-az)> в хетски, <Sngr> в египетски, Šin`ār – в иврит. Възстановката на произношението е *[sanʷar] or *[sənyar] и вероятно има връзка с лично име, записано на старовавилонски Samharu. (Zadok 1984), (del Monte-Tischler

1978:344), (Belmonte Marin 2001:263). (ЖВ: Шамхару, може да се извиди от каситски като Слънчева страна, *šam* – слънце, *kar* – страна.)

Каситският език, обикновено се счита за изолиран език. (Paper 1956:252). Eilers (1957-58:137). Преди тях H?sing предлага наличието на тясна връзка между каситски и еламитски. Ancillotti (1981) предлага, че първоначално каситския език е бил индоарийски език, което изглежда малко вероятно, даже може да се каже, че е доста съвнително. Purves в своето въведение към работата си за личното име Нузи, което е от хуритски произход, споменава, че „фонемни системи на двата езика [хуритски и каситски] изглеждат много си приличат.” (NPN 184). Интересно е да се отбележи, че няколко народи в Древна Месопотамия са носели имената на своите епонични божества (богове-прародители):

- Асирийците < от своя бог Ашур (Aššur)

- Урартите, които най-вече са известни с простонародното си име Урарту, имат и по-старо име, свързано с техния бог Халди, както отбелязва Friedrich (1932). Това обяснява другото тяхно име – халдейци, како по-късно ги наричат асирийците. Тази дума е оставила очевидна следа в иврит: *kašdim* [כַּשְׁדִּים] > халди, тъй като чуждоезичното „l” се предава с „šin” (שׁ). Това е важна податка, показваща че в урартски и хуритски е имало латерални фрикативи. (ЖВ: при арчинците в Кавказ, върховният бог се нарича Гьал)

Друга интересна двойка думи е: *Nulaše* – лулубеи, и *Nuzaše* - нузи, които могат да бъдат графични или фонетични варианти на една и съща дума. (ЖВ: второто може да е екзоним, вж. акад. *nišū*, угарит. *nšm*, съвр. араб. *nāshā* – народ, хора). В род.пад. в шумерските надписи *Lu-lu-ù-e*, *Nu-ul-lu-e* (Speiser, 1941:52) Акадският еквивалент е *Lulli atun*, където „-ll-” отразява „-l-”, ~ „-z-”. Във вавилонски Урарту (*Uratu*), се предава като Урашу (*Uraštu*) според (Neu, 1988:33), което предполага, че този вид фрикативна съгласна е съществувала в урартски, както добре се демонстрира.

Интерес представлява сравняването на имената на няколко народа, намиращи се на север от Месопотамия: Халди – урарти, Хати от централната част на Анатолия, Каски за народ обитавал между хатите и Черно море, и също народ касити: известни като Галзу/Кашу (*Galzu* ~ *Kaššu*). Всички тези имена споделят един и същ „модел”, на произхода от корена: **Kašt-*, **Kald-* с веларен начален звук. Това показва че каситите произлизат от районите на север от Месопотамия, и са съседи на хатите, урартите и каските, като показват еднакъв с тях модел, на възникване на етнонима. Може да се каже че и по-късните картвели споделят същия модел на развитие.

3. Каситския речник. През 1884 г., Делич (Delitzsch, 1884:39) открива и публикува кратък каситско-вавилонски речник. Той е регистриран в Британския музей, както 82.9-18. Съдържа списък на „думи”, които имат „превод” на вавилонски. Въпреки че речникът е доста кратък, от наличните думи се виждат много ясни хурито-урартски еквиваленти, което показва родственоост:

- *buri-*, *ubri-* господар = вавил. *bêl* - господар ~ хурит. *ebri*, *ewri* ~ урарт. *eurī* – господар, водач.

- *burna* – слуга = вавил. *kidīnu* ~ хурит. *burami* – слуга ~ урарт. *(lu)bura* – роб, слуга.

- *Dur(a)* (n. 14) = вавил. *dNergal* – бог подземния свят, хурит. *turi* – долу, *enna turina* – в превод на хетски *katteres siunes* – бог на подземния свят (Laroche 1980:273).

- *Tišpak* – име на бог ~ хурит. *Teššub* ~ урарт. *Teiššaba*, **Teššub-ak* > *Tišpak*.

- *yaš* - страна (n. 34) = вавил. *ma-a-tum* – страна ~ хурит. *eše* - земя. (хатски *agaz* – земя)

Както ще се види по-долу, има причина да се съмняваме, че всички думи в речника на Делич (Delitzsch, 1884) са в строг превод. По-адекватно е да се говори за семантични еквиваленти.

4. Каситските лични имена. Друг източник за каситския език, са известните многобройни лични имена. Някои от тях съдържат типични каситски морфемии и поради това, лесно се откриват със сигурност. След като вече е известно, че някои каситски думи имат ясни хурито-урартски аналози, напълно логично е, така да бъде и с каситските лични имена. Но те все могат да бъдат интерпретирани по същата синтактична структура като хуритските л.им.: глагол + съществително, често име на бог. Сравнявайки общата лексика, възниква въпроса, дали каситските думи, и корени използвани в л.им., имат потенциално еднаква форма с хуритските. Purves в NPN (195) споменава възможността, че каситските имена може да имат връзка с елемитските или хатските, но стига до извода, че на практика те са добре различими. Ситуацията не е така ясна, както се вижда от по-нататъчното изложение.

Работната хипотеза, които представям в тази статия, показва че хуритския език, хвърли светлина и върху езика на каситите. Според тази схема, личните имена, могат да се тълкуват чрез следната схема: глагол + местоимение. Аглутинационната структура на каситското словообразуване, може да се тълкува чрез следния модел: корен на глагол + склонение + ударение + обект, съществително, както е в херитския език. Склонението е същото като в хуритския език: -a- за глаголи озн. движение, -i- за преходни глаголи, -u- за непреходни. Ударенията са или -ø- за сегашно вр., или -b- за минало вр., а вероятно и -l- за пожелателно вр. Местоименията са -di- за 1.л. ед.ч. (~хурит. -tta), -mba за 2.л.ед.ч. (~хурит. -mma) , -aa за 3.л.ед.ч., непреходна ф-ми, -(i)ya, преходни ф-ми, и -n(i)nu- за преходни ф-ми 3.л.мн.ч. Тъй като този граматичен модел и местоименните форми са близки до хуритските, не винаги е ясно, името хуритско ли е, или собств. каситско. Всъщност много от имена в NPN не могат да бъдат причислени към хуритските или каситските с такава сигурност, както обикновено се предполага. Според тази схема каситските имена могат да се тълкуват, както следва:

1. образуване с “di” (1.л. ед.ч.)

лично име	корен	склон.	ударение	обект	субект	значение
Al-ba-di-Sah	al-	-a-	-b-	di	Sah	Цах ме води
Ha-aš-te-ia	haz-	-ø-	-ø-	di	a	Той ме слуша
Ha-aš-te-e	haz-	-ø-	-ø-	di	e	Тя ме слуша
Ha-ši-it-te	haz-	-i-	-t < b-	-i-	di	Чух го
Ha-ši-lu-um-ti	hazil-	-i-	-l-	m	di	Може ли да го чуя
Šim-di-Sah-Šipak	šim	-ø-	-ø-	di	Sah	Цах ми дава

2. образуване с “-mba-“ (2. л. ед.ч.)

лично име	корен	склон.	ударение	обект	субект	значение
A-ba-am-ba	ab-	-a-	-ø-	-	mba	Ти си най-пръв
A-ri-pa-am-pa	ar-	-i-	-b-	-i-	mba	Ти му даде
Ar-gu-um-pa	ar-	-u-	-ø-	-	mba	Дадено ти е
Ha-ša-am-pa	haz-	-a-	-ø-	-	mba	Ти дойде да чуеш
Ha-ši-pa-am-pa	haz-	-i-	-b-	-i-	mba	Чу го
U-zi-im-pa-li-du	udz-	-i-	-li-	-mba-	du	Нека те защитава

3. образуване с “-a-“ (3. л. ед.ч. м.р.: той)

лично име	корен	склон.	ударен.	обект	субект	значение
A-pa-a-a	ab-	-a-	-ø-	-	-a	Той е най-пръв
A-ra-a-a	ar-	-a-	-ø-	-	-a	Той идва, за да даде
A-ri-be-ia, Ar-bi-(ia)	ar-	-i-	-b-	-i-	-a	Той му даде
Ar-pu-ia	ar-	-u-	-b-	-	-a	Той е дал
A-ri-ia	ar-	-i-	-ø-	-i-	-a	Той му дава
Ha-ši-ia	haz-	-i-	-ø-	-npu-	-a	Той ги чува
fHa-ši-in-nu-ia	haz-	-i-	-ø-	-i-	-a	Той ги чува
fŠi-ma-a-a	šim-	-a-	-ø-	-	-a	Тя идва, за да даде
Ši-mi-ia	šim-	-i-	-ø-	-i-	-a	Той (или тя) му дава
U-zi-ia	udz-	-i-	-ø-	-i-	-a	Той го защитава
U-zi-bi-ia	udz-	-i-	-b-	-i-	-a	Той е защитен

4. образуване с “-e-“ (3.л. ед.ч. ж.р.: тя)

лично име	корен	склон.	ударен.	обект	субект	значение
Ha-aš-te-e	haz-	-ø-	-ø-	di	e	Тя ме слуша
Ši-im-te-e	šim-	-i-	-ø-	-di-	-e	Тя ме защитава
U-zi-e	udz-	-i-	-ø-	-i-	-e	Тя го защитава

5. образуване с “-n(i)nu, -nna” (3.л. мн.ч.)

лично име	корен	склон.	ударен.	обект	субект	значение
A-ge-en-nu, A-ri-in-nu	ar-	-i-	-ø-	-i-	-npu	Те му дават
A-ri-im-ni-nu, A-ri-immu	ar-	-i-	-m < b-	-i-	-ninu	Дадоха му
fHa-ši-ib-ni-nu	haz-	-i-	-b-	-i-	-ninu	Те я чува
Ha-ši-in-na	haz-	-i-	-ø-	-i-	-nna	Те го чуват
Ki-in-na-an-ni	ki-	-i-	-ø-	-nna-	-nni	Те "глагол" (?) ги

Сравнение между известните хуритски и хипотетичните каситски местоимения

лиц.ч.	хурит.	касит.
1л.ед.ч.	-tta (непр.) -aw (пр.)	-ti, -di
2л.ед.ч.	-mma, -b	-mba, -mma
3л.ед.ч.	-(i)-a	-(i)-a (м.р.), -(i)-e/i (ж.р.)
1л.мн.ч.	-tilla (непр.) -awša (пр.)	nta (?)
2л.мн.ч.	-abba (непр.), -ššu (пр.)	š (?)
3л.мн.ч.	-lla (непр.), -tu, -ta (пр.)	-nna, -nni, -nu

Изглежда, че в каситския език, е имало доста ясно разграничение между женските и мъжките форми за 3 л., което не е засвидетелствано в хуритски. Този въпрос е разгледан еднократно от Speiser (1943) по отношение на окончанието “-b” в хуритски, но Speiser отхвърля такава мисъл. Каситският език е изглежда е бил последователен, макар и не изцяло в противопоставянето на -a с -e/i. Известен брой други форманти (словообр. частици) са -ta, -tu, -hi, -?e и -gi, които са удостоверени в хуритски, вероятно са съществували и в каситски, но те са били толкова редки или лошо интегрирани в потенциални изрази, което не позволява да се стигне до някакво заключение. Други форманти като -k(k)- и - (z)z-, са неясни. Много не е ясно, дали те са пълни форми на местоименията, или са други лексикални форми. Вероятно в каситски са се използвали едни и същи местоименни форми за преходните и непреходните глаголи, докато в хуритски има съотв. два вида местоимения.

Примери със -š-, като вероятна втора словообр. частица:
Ar-š-a-an-ta ‘(?)’ NPN (203).

Ip-pa-š-i-bar-hu '(?)' Clay (2009:36, 37).
Ku-ub-š-i-ia-Sah 'Цах-глагол(?)на (?)' Clay (2009:38).
Ku-ub-š-i-nim-gir '(?)' Clay (2009:38).
Ku-ru-u-š-ni '(?)' Clay (2009:38).
Ta-ku-š-a-Har-be "Харбе" (?)' Clay (2009:37).
U-zi-š-i-Sah "Цах те(?) защитава" Clay (2009:41).

Примери със “- š -“ като краен формант:

Bur-za-ra-aš '(?)' Clay (2009: 36).
Bu-še '(?)' Clay (2009:37).
Gan-daš '(?)' Clay (2009:37).
Har-bu-uk-šu '(?)' Clay (2009: 37).
Ha-ra-ak-ši '(?)' Clay (2009: 37).
Ka-ra-in-da-aš '(?)' Clay (2009:37).
Ka-ra-har-da-aš '(?)' Clay (2009:38).

Този формант “-š-“ изглежда свободно се комбинирате с каситски форми като Sah, Harbe, и т.н. Също се комбинира с форманта “-nta”:
Karai-nda-š ~ Ar-š-anta. Също така е възможно “-š-“ да формира 2 л.мн.ч., докато -nta образува 1 л.мн.ч. Друг извод е че афразийските ударени сръчки, трябва да отговарят на ПИЕ звучни аспири, а не както се смята – на гласни срички.

5. Речник. За да изясня своята работна хипотеза, представям вероятен каситски речник, въз основа на познатите каситски думи и лични имена.

А

*[ab-] – пръв, в хурит. abī- глава, пръв (Laroche 1980:34). (ЖВ.: в кавказките езици ab(a) / obu, шумер. abba, етруски ара – баща, (т.е. начало, респ. глава)
A-ba-am-ba: Ти си най-пръв (?) NPN (198, 200-1, 243).
A-pa-a-a: той е най-пръв (?) NPN (201-2).
A-ba-ri-du-ru-uk: най-първият мъж, с формант “-ri-“ з минало вр.
A-be-ia: “Той глагол (?) - му” NPN (201).
A-bi-en-na-a-an-n?-en: “Те глагол (?) ги” NPN (201).
A-bi-an-ni: “Те идват глагол (?)” NPN (201).
A-bi-ha-ri '(?)' Clay (2009:37).

*[ag-] '(?)'. в хурит. ag- вода, предвождам (Laroche 1980:36). (ЖВ.: в шумер. agazi – водач, хатски aku – придружител, охрана, в кавказ. ез., протоцезки eq^w, гинук. üq^w, гунзиб. oq, лакски aqī- вода, донасям, в етруски ac – правя, представям, правя жертвоприношение, откъдето е латин. act - действие)
A-ki-be-(e)-i: “Тя ви води (?)” NPN (198).
A-ki-a-a-an-ni: “Те го доведоха (?)” NPN (198).
A-ki-ia: “Той го води (?)” NPN (198).
A-ki-ib-ba-ša-ah: “Цах го води” NPN (198).
fA-gi-im-ni-nu: “Те я доведоха (?)” NPN (198).
A-gu-um '(?)' Clay (2009:36). Това име не се вписва в обичайния би-морфемен модел. NPN (198), и не е ясно като значение. (ЖВ. Очевидно е свързано с вожд, водач,

или с хат. akka – издигнат, вж. също баски egunsentian – зора, egun - ден, гр. avgí (αυγή), алб. agim – зора, изгрев)

Aq-gi-ia-aš: “Той води страната (?)” Clay (2009:36, 37), в хуритски ag-, за да донесе, да доведе, води, предвожда (Laroche 1980:36).

*[aγ -] ‘(?)’. Вероятно не е глагол поради липсата на склонение.

Ah-ha-ar-ра Харба (= бог Енлил) е (?)’ NPN (198).

Ak-mu-ul ‘(?)’ Clay (2009:36)., засвидетелствано в името Вур-гу-ак-му-ул – силен е Акмул (Akmul) (?)’. вж. Kamulla.

*[al-] ‘(?)’. в хурит. al- (1) да се приближи до, (2) да говори (Catsanicos 1996). (ЖВ.: в кетски il, il-ga, il-ka, il-ga – близък, в кавказк.ез., лакски lag-ma – близък, етруски alumnathe – общност, приятелски кръг. Също към зн. говори, може да посочим хат. aler - език)

A-li-ib-bi-ia: “Той те води (?)” NPN (199).

A-al-li-ia: “Той го води (?)” NPN (199).

*[al-b-] ‘(?)’. в хурит. al- (вж. по-горе)

Al-ba-di-Sah: “Цах ме заведе (?)” Clay (2009:36).

Al-ba-da ‘(?)’ Clay (2009:36).

Al-ban ‘(?)’ Clay (2009:36)., засвидетелствано в Вур-га-ал-бан – силен е Албан (Alban) (?)’. NPN 199 (ЖВ: Алпан – върховният бог у дагестанците)

Am-ba-ru ‘(?)’ Clay (2009:36).

*[amm-] ‘(?)’, в хурит. amm – да достигне, да се доближи до, (Catsanicos 1996). вж. em-. (в етруски am – съм, да бъда)

fAm-mi-na-i-e “Тя (?)” NPN (200).

*[ar-] ‘(?)’, хурит. (урат.) ar- давам (Laroche 1980:52). (ЖВ.: в кавк.ез. al-/ il- давам, хатски ауа – давам, етруски al – давам, поднасям, донасям)

A-ra-a-a: “Той дойде за да даде” (?) NPN (203)

fA-ra-am-ra-te: “Аз ти давам” (?)’ NPN (243).

A-(a)-gi-ia: “Той (или тя) му дава” (?) NPN (203).

Ar-ba-ba: “Ти дойде, за да дадеш” (?) NPN (203).

A-re-en-nu, A-gi-in-nu: “Те му дават” (?) NPN (204).

A-gi-be-ia, Ar-bi-(ia), Ar-wi-ia: “Той му е дал” (?) NPN (204-5).

A-gi-im-mu, A-gi-im-ni-nu: “Дадох му” (?) NPN (204).

A-gi-ki-im-re, A-gi-ki-ir-me: “Той дава свобода” (?) NPN (203).

A-gi-lu-um-ti, Ar-ru-um-ti: “Дадох му” (?) NPN (204), вж. A-gi-il-lu.

A-gi-ra-am-ra: “Ти му даде” (?) NPN (204, 243).

Ar-mi: “Той даде” (?) Clay (2009:36).

Ar-?a-an-ta: “Даваме ви” (?) NPN (203).

Ar-ru-um-ra: “Вие бяхте дадени” (?) NPN (205).

A-ru-?-na: “Те са дадени” (?) NPN (236).

aš-lul-u (n. 29) = вавил. rar-ru-u – “Осиновено дете”. (ЖВ.: в урарт. aršə – дете, uršī – син, кавк.ез., лак. ars – син, акуш. uršī – син, авар. was - син, jas – дъщеря, цез. užu – син, užī – дете, лезг. ruš – дъщеря, киналуг. ši – син, giši - дъщеря, адиг., кабард. šāwa – син, дете, буруш. ís – син, шумер. ae – дете, баски osa- – близък роднина, или потомък, или виждаме че каситската дума за син, дете е aš)

aš-rak (n. 35) = Bab. mu-du-u- “мъдър” (ЖВ.: в шумер. egeš – мъдър)

*[ast-] – жена (?). Трябва да е глагол съгласно видимата морфологична парадигма но фонетичната връзка с хурит. ašti - жена (Laroche 1980:62), е очевидна. Ако коренат е съществ. име, трудно може да се отличи от привидно склонение. (ЖВ: в чечен. stū, stūna – жена, съпруга, в мн.ч. istij – жени, ингуш. suw – жена, абхаз. a-ps – жена, баски atso – възрастна жена, буруш. yast – леля, шумер. usar – втора жена, наложница, в акад. ši'tu – втора жена (вероятно хурит. заем.)

fA-ta-a-a, fA? šte-en, fA-ze-(e)-na: “Тя е жена” (?) NPN (206, 208). fA-za-a-a NPN (208).

fAš-te-e-a, fAš-du, fAš-du-ia, fAš-du-a-a: ”Тя е създадена за жена” (?) NPN (206), fAz-zi-ia NPN (208). fA-(a)-ze, fA-(a)-az-ze-(e) NPN (208).

fA-zu-e, fA-zu-ia NPN (208).

fA?-du-a-an-ti ‘(?)’ NPN (206). fA-zu-an-ti NPN (208).

fA-zu-a-ni ‘(?)’ NPN (208).

fA?-du-un-na-a-a: “Те са създадени за жени” (?), NPN (206). fA-zu-un-na-a-(a) NPN (208).

fA-zu-li: Тя може да е жена (?) "NPN (208).

*[at-] - баща (?). Трябва да е глагол според очевидната морфологичен парадигма но фонетичната връзката с хурит. attai, уарит. atə - баща (Laroche 1980:63) е очевидна. (ЖВ: В съвр. кавк.ез. имаме *dad-/*tat-, баски aita - баща. В шумер. adda, ad – баща, етруски ati - майка.)

At-ta-a-a: “Той е баща” (?) NPN (207).

At-ti-ia: Той може да му е баща” (?) NPN (207).

Ad-du-ia “Той е (може да е) баща” (?) NPN (207).

At-ta-nu “Те са бащи” (?)’ NPN (207).

*[ats-] вж. *[ast-].

*[asm-] ‘(?)’ NPN (206).

fA?-mu-un-na-a-a: “Тя глагол (?) тях” NPN (206, 237).

В

*[ba-] “(?)”. вж. хурит., хатски ра-, ба- “строя, създавам, правя”.

Ba-a-a, Pa-a-a ‘(?)’ NPN (242).

*[badar] – бик (?) Clay (2009:36). в хурит. pedari – бик (Laroche 1980:199). (ЖВ: тибет. ba, буруш. bua?, bia?, баски behi, шумер. ab – крава)

Dub-zi-ba-dar “силен (като) бик” (?) или мощен” Clay (2009:36).

*[ban] ‘(?)’ Clay (2009:36). в хатски ben, pinu – дете (Soysal 2004:301). Думата е от семитски произход. (ЖВ: в шумер. banda – дете, от старовавил. banda – дете, в прасемит. *bin- дете, син, акад. bīnu (откъдето е шумер. bunga – кърмаче), угарит., финик. bn, иврит bēn, араб. bn, bnu, араб. ibn, етиоп. bənta – син, дете).

Kar-zi-ban ‘(?)’ Clay (2009:36).

Dub-zi-ban “Детето е силно” (?) или издържливо”. Clay (2009:36). (пожелателна етимология на името, да е силно, да оцелее!)

*[baratas] '(?)' Clay (2009:36).

Kar-zi-ba-ra-ta-a? '(?)' Clay (2009:36). Значението е неясно.

Va-ar-hu (n. 37) = вавил. qaqqadu - глава. В хурит. raḥi, (лакски bak, авар. beteḡ) – глава (Laroche 1980:60), със загуба на “-r-“ (?). (ЖВ: В чечен. тага, ингуш. mera? – нос, цезки bul'i, гунзибски mo'lo – човка. В баски откриваме bugua, bugu – глава, а в бурушаски bur – коса (на главата), което ясно показва че каситската форма е била *bar-глава!)

Var-hu '(?)' Clay (2009:36). (ЖВ. най-вероятно “главен”, водач, главатар)

Var-hu-i-lu-wa '(?)' Clay (2009:36).

Va-aš-hu (n. 37) = вавил. ilu – бог, хурит. a?hu – висок (Laroche 1980:60), хатски wa?har – богове (Soysal 2004: 322). (ЖВ: в кавк.ез. в цезки as, гунзиб. has – небе, лакски as – небесен, божествен, чечен. asaḡ – изпарения (към небето), авар. as – 1. полъх, въздух (небе), 2. престиж, издигнатост, достойнство, удински haso – облаци, баски (h)aize – вятър, буруш. -'s – дух, душа, тибет. ācho – дъх, енисейски (кетски) ēś – небе, бог, етруски ais, eis – бог. Така че каситската дума за бог, небе, висок е била аš).

Bugaš: бог '(?)' Clay (2009:36).

Gu-za-ar-zar-Bu-ga-aš '(?)' Clay (2009:36). Много странно първоначално образуване.

Ku-nin-di-Bu-ga-aš: “Bugaš ме накара да коленича” (т.е. падам на колене, пред бог). Clay (2009:36). (ЖВ: вж. в баски ukando, ukondo – лакът, копког – става, котски (енисей.ез.) kenar – рамо, цезки qontu, гинукски qontu – коляно, лезгин. qünt – лакът, така че каситската дума за коляно е била *kun-).

Bu-ga-aš 'Bugaš (?)' Clay (2009:36). Очевидно удостоверено като име.

*[bur-] – силен (?). вж. bur-, в хурит. buru – силен (ЖВ: вж. етруското purth, purthne – висш сановник, диктатор ?, също в чечен. boř - бик, böřša – мъж, ингуш. bořša – бик, мъж, арчински bořog – мъж, глава на семейство, хурито-урарт. wāšə – хора, народ, в санскрит vṛṣa- бик, е субстратна кавказка заемка, същото се отнася и за тракийското bur – мъж!)

Bur-ra-Al-ban: “Alban е силен” (?) Clay (2009: 37). (в етруски alpan, alpni – правя жертвоприношение, давам, при лезгинците Алупу, Алпан е върховен бог, което показва че каситския му аналог и Албан! Оттук идва и етноима лбини, лпини, дало названието на Кавказка Албания, т.е. страната на бог Албан/Алпан. Етимологията на името вероятно е свързано с даващ, бог даващ благата)

Bur-ra-bar-hu: “Неговата (?) глава е здрава” (?) Clay (2009: 36).

Bur-ra-Har-be: “Харбе (Harbe) е силен” (?) Clay (2009: 37).

Bur-ra-dLa-gu-da: “Лагуда (Laguda) е силен”(?) Clay (2009: 37).

Bur-ra-Mi-ni-zi-ir: '(?) е силен (?)' Clay (2009: 37).

Bur-ra-Sa-li: '(?) е силен (?)' Clay (2009: 37).

Bur-ra-?i-ik-me: '(?) е силен (?)' Clay (2009: 37).

Bur-ra-?u-hur: “(Неговия) Живот е силен (здрав, траен)” (?)Clay (2009: 37). Очевидно не теофорично име (а име-пожелание за добър, успешен или дълъг живот).

Bur-ra-dTišpak: “Тишпак (Tišpak) е силен” (?) NPN (247). (Тишпак е бог Тешуб)

Bur-ru-Ak-mu-ul: “Силен е Акмул (Akmul)” (?) Clay (2009:36, 37).вж. Kamulla.

Bur-te-šu-gab “Шугаб (Šugab) ме прави силен” (?) (ми дава сила) Clay (2009:37). (ЖВ: в касит. šhar – бог, божество)

Bur-za-an-di '(?)' Clay (2009: 36).

Bur-za-ra-a? '(?)' Clay (2009: 36).

*[buri-] - господар = вавил. bēl. Извежда се от името Buri-yaš, като думата yaš (п. 34) = вавил. ma-a-tum – страна. Среща се във вариант ubri-, като хурит. ewri, erbi- (Laroche 1980:85), заето и в грузински ivri - господар (от хурито-урартски). (ЖВ: За yaš – страна, може да посочим, шумер. ešgal – земя, страна, повърхност).

Bur-ia-aš: “Господар на страната” Clay (2009:36, 37), NPN (247). Варианти: ub-ri-ia-a? и bu-ra-ri-ia-aš.

Bu-ri-ia-a-zi “Аз съм господаря на страната” (?)’ Clay (2009:36). С преход -šti > -zi.

*[burna] – протеже, слуга = вавил. kidīnu. Среща се и като Bu-na- или Burra-. Вж. хурит. burami – слуга (Neu 1988).

Bu(r)-na-Bur-ia-aš = вавил. Ki-din-[bēl-mātāt]i “Слуга на господаря на страната” Clay (2009:36).

Bur-na-Addu: “Слуга на Адду (Addu)” Clay (2009:36).

*[bu-] ‘(?)’.

Bu-še ‘(?)’ Clay (2009:37).

Bu-ut-tu-ri ‘(?)’ Clay (2009:37). вж. Dur-.

D

da-ka-aš (п. 18) = вавил. ka-ka-bu, акад. kakkabu - звезда. Вж. dta-ga-an и ta-ga-gu-wa-a-i (Laroche 1980:249) и неговия превод.

da-gi-gi (п. 19) = вавил. ša-mū - небе. Вж. da-ka-a? и harbe. (вж. чечен., ингуш. da / de – ден)

*[dan-] ‘(?)’ , вж Hurrrian tan- да го направя (Laroche 1980:254). (ЖВ: също в етруски ten- правя, шумер. dim - създавам)

Ta/Da-an-na-taš-ši ‘(?)’ NPN (262).

fTa-an-na-az-zi-ri-iz-za ‘(?)’ NPN (262). Също fZa-an-na-az-zi-ri-iz-za.

*[daspi-] ‘(?)’ Clay (2009: 37). Cf. Laroche (1980: 259).

*[dun-] ‘(?)’ Clay (2009:37). Очевидно съществително, вж. хурит. dun- печеля, завладявам, подчинявам (Catsanicos 1996).

Kar-dun-ia-aš ‘(?)’ Clay (2009:37) (ЖВ: в хурит. k/χawr, урарт. qəwṛ-ā, qīr-ā – земя, страна, в авар. хиг, акваш. qurī, багвалал. hūrī – поле, пракавк. *qurHV – поле, така че Кар-дуниаш, ще означава „покорена земя / страна” а kar- земя, страна в каситски. Напр. етнонима „карийци” би озн. просто хора, жители на страната.)

*[dup] – силен (?)’ Clay (2009:36). в хурет. tupri – силен (Laroche 1980:272).

Dub-zi-ban: “Детето е силно” (?)’ Clay (2009:36).

Dub-zi-ba-dar: “Бикът е силен” (т.е. да е здрав като бик) (?)’ Clay (2009:37).

Dur(a) (п. 14) = вавил. “Бог на подземното царство”, в хурит. turī – долен, и enna turina = хетското katteres siunes – нисши богове” (Laroche 1980:273), du-u-r^o - да сляза (Catsanicos 1996). (ЖВ: в лакски t`iri – долу)

Tu-ra, Du-ra ‘(?)’ NPN (269).

Du-ra-a-a ‘(?)’ NPN (269).

*[durug] засвидетелствано в A-ba-gi-du-gu-uk “Мъжът който идва пръв” (?)’ NPN (202, 270), в хурит. turuhi, урарт. tar-šua-nə - мъж, човек (Laroche 1980:274). (ЖВ: т.е. в каситски duruk – човек, мъж ?)

*[du?-] ‘(?)’.

Du-ha-a-a: “Той идва, за да + “глагол (?)” NPN (268).

Du-he-ia: “Той + “глагол (?)” му” NPN (268). (ЖВ.: може би озн. оставам, вж. хат. tah – оставам, отсядам, в абхаз. a-ta-ra, абазин. ta-ra – отсядам, поставям).

Е

Ellil – бог Енлил. Заето от шумерски ли акадски. Появява се в съчетание “глагол”+име (Еллил). Не е удостоверено като първи елемент в името.

e-me (n. 37) = вавил. a-šū-u – да изляза. вж. хурит. amm- “За да се стигне до, да достигнат” (Catsanicos 1996). вж. amm-. (ЖВ: В етруски am – намирам се (някъде), хатски anti – оставам, лакски ijan, удин. ejsun – идвам, пристигам)

fE-me-na: “Те я заставима да отиде” (?)’ NPN (209).

fE-mu-ia: “Тя дойде” (?)’ NPN (209).

en- Да се радва, в хурит. an - радвам се (Catsanicos 1996).

E-en-ti: “Аз се радвам” (?)’ NPN (210).

fE-en-ti-? “Зарадвах се” (?)’ NPN (210).

ez- отивам (?), в хурит. it- отивам, тичам (Laroche 1980:128, 130), (ЖВ: етруски ut-карам, нося, в хатски e? – слагам, поставям).

fE-ez-ni-ia: “Тя ги закара” (?)’ NPN (212).

E-zu-u-a: “Той отиде” (?)’ NPN (212).

fE-zu-i “Тя отиде” (?)’ NPN (213).

Н

Na-la (n. 9) = вавил. dGula. (ЖВ. възм. име на бог, напр. Гъал (?))

*[xameru] (n. 32) = вавил. šēru – крак, ходило.

ha-me-gu: “крак” Clay (2009:37). (ЖВ: в хатски hana, акушки хуга, лезгин. gel, агул. xil – крак, стъпало, крачка)

*[xan-] – поражда, зачева (?)’, в хурит. xan, han – поражда (Laroche 1980:92). (ЖВ: лезигн. xa-na, xa-, xaz, xun пораждам, лакски qana-n, хи-n – пораждам, идвам, абхазо-адиг. q^wa – син, етруски hus – дете, хатски hasammil - деца.)

Na-na-a-a: “Той дойде, за да роди” (?)’ NPN (213).

fNa-na-(a)-te-(e) “Аз дойдох да се родя” (?)’ NPN (213).

Na-ni-e: “Тя го роди” NPN (213).

N-ni-a: “Той го роди” NPN (213).

Na-ni-?-ia, Na-ni-ia: “Той е породил” (?)’ NPN (213).

(ЖВ: вж. Ханаан – благодатна, раждаща земя, топонимът е от кавказки пр.)

Harbe (n. 33) = вавил. dEllil – бог Еллил (Ellil), респ. бог Харби. В хурит. hawurni – небе (Laroche 1980:92). (ЖВ: според Гр. Капанця, Харбе е аналог на гръцкия Хермес < етруски *hermi – бог).

*[xar-] '(?)'. (ЖВ: възм. озн.: човек, в шумер. ġuġuš, баски ħir – човек, млад мъж, тибет. sgro – пенис (мъжки индивид, лакски čiw-ark – човек (?))

Har-bi-ši-pak '(?)' Clay (2009: 37).

Har-bu-uk-?u '(?)' Clay (2009: 37).

Har-dapi '(?)' Clay (2009: 37).

Ha-ra-ak-ši '(?)' Clay (2009: 37).

*[xaz-] – слушам (?), в хурит. xāz-, haš-, урарт. xāš- слушам (Laroche 1980:95). (ЖВ: в чечено-ингуш. xaza – слушам)

Ha-ša-am-ra: “Ти дойде да чуеш” (?)’ NPN (214, 243).

Ha-aš-har-ba: “Енлил чува” (?)’ NPN (214).

Ha-aš-te-ia, Ha-aš-te-e: “Той/Тя ме чуват” (?)’ NPN (214-5).

Ha-ši-ia: “Той го чува” (?)’ NPN (214).

Ha-ši-in-na: “Те го чуват” (?)’ NPN (214).

fHa-ši-ib-ni-nu: “Те чуха” (?)’ NPN (214).

fHa-ši-in-nu-ia “Тя ги чу” (?)’ NPN (214, 240).

H-ši-it-te: “Казах му, или го чух” (?)’ NPN (214).

Ha-ši-lu-um-ti: “Може ли да го чуе” (?)’ NPN (214).

Ha-ši-ra-am-ra: “Ти го чу” (?)’ NPN (214).

fHa-šu-un-na-a-a: “Тя го чу” (?)’ NPN (215).

*[xazm-ar-] '(?)’.

Haš-ma-a-bu '(?)’ Clay (2009:37).

Haš-ma-har-be '(?)’ NPN (214), Clay (2009:37).

Haš-mar-Gal-du '(?)’ Clay (2009: 37) - неясно.

*[xid-] '(?)’. (ЖВ: вж. лезг. ħit- удар, ударя)

Hi-ti-im-ra “Ти (глагол) (?) го” NPN (217).

*[xu-] '(?)’.

Hu-ta-a-a: “Той (глагол) (?) ми” NPN (218).

Hu-tan-na: “Те (глагол) (?) ми” NPN (218).

Hu-ti-ia: “Той (глагол) (?) ми” NPN (218).

Hu-um-ra: “Ти (глагол)” (?)’ NPN (217).

*[xub-] '(?)’.

Hu-bi-ta-a-a: “Той (глагол) (?) ми” NPN (218).

Hu-bi-ta-ia: “Той (глагол) (?) ми” NPN (218).

*[xumur-] '(?)’. Cf. (Laroche 1980: 113): най-вероятно озн. “блести”, вж. Catsanicos (1996): hummi – огън, горящ. (ЖВ: авар. ħina-b, акваш. āħun – гори, горещ)

Hu-mur-bi-ia-Sah “Цах (глагол) (?) го” (?)’ Clay (2009:36, 37).

*[xus-] '(?)’.

Hu-uš-ši-Gal-du '(?)’ Clay (2009: 37).

Hu-uš-ši-Gal-zu '(?)’ Clay (2009: 37). Същото като по-горе (?).

I

*[-i, -iya] – той, тя (?), вж. хурит. iya (Laroche 1980:118). Суфикс за обр. на преходни глаголи.

*[il-] '(?)'. глагол ? (ЖВ: вж. в етруски ilu- моля се, (на боговете).
fl-li-im-na-a-a “Той (глагол) (?) тях” NPN (219).
Il-lu-ia: “Той (глагол) (?)” NPN (219).
i-lu-lu (п. 20) =вавил. šamū – небе, небеса Clay (2009:37).

*[indas-] '(?)'. За да бъде анализирана -i-nda-? (?). (ЖВ: J. Colarusso свързва имената Indra, Indara, хат. Inaga (Inga, Inar – бог-закрилник), с възникване от епитет, напр. в черкезки Yəna-ə-га, абхаз. а-уп-ар, адиг. jənə, кабард jəp – голям, силен, велик, и също в абхаз. dəra, абаз. daga – много, т.е. jəp-daga: името е от западнокавк. пр. и означава много голям, велик, върховен.

Ka-ra-in-da-a? '(?)' Clay (2009:37).
*[indz-] '(?)' глагол ?
In-zi-te '(?)' NPN (220).

*[ip-s-] '(?)', в хурит- ip?- (Laroche 1980:123).
fIp-ra-a-i-tum '(?)' Clay (2009:36, 37).
Ip-ra-e-a '(?)' Clay (2009:36, 37).
Ip-ra-Bur-ia-a? '(?)' Clay (2009:36, 37).
Ip-ra-Mar-duk '(?)' Clay (2009:37).
Ip-ra-?i-bar-hu '(?)' Clay (2009:36, 37).

*[its-] '(?)'. глагол ?
Iz-zi-ia: “Той (глагол) (?) го” NPN (221).
Iz-zu-?-ia “Той (глагол) (?)” NPN (221).

*[iz-] '(?)'. глагол ? (ЖВ: може би като хатското izzi- благоприятен, благосклонен, Isdustaya – бога на съдбата)
I-ša-a-a: “Той идва (глагол) (?)” NPN (220).
Iš-bi-U-la “Дете (глагол)” Clay (2009:38).
Iš-ti-Sah: “Цах (глагол) (?) ми” Clay (2009:38).

K, G

*[ga-] '(?)'.
Ga-a-a: “Той идва (глагол) (?)” NPN (222).
Ga-in-na-ni: “Те (глагол) (?) го” NPN (222).
Ga-in-nu-ia: “Те (глагол) (?) го” NPN (222).
Gab-Bur-ia-a? '(?)' Clay (2009:36, 37).
Gab-kas-kas '(?)' Clay (2009:37, 38). <s> може би <?>.
Gab-kas-kas '(?)' Clay (2009:37, 38). <s> може би <?>.
Gab-mar-ta-a? '(?)' Clay (2009:37).
Gab-ni-il-la '(?)' Clay (2009:37). неясно . Cf. ta-ni-il-la.
Gab-d?u-qa-tu-na, Šiga(b)-muna: “глагол” Clay (2009:37). Неясно образуване - (m)u-na.

*[kad-] – казвам (?)’ NPN (224). в хурит. kad- казвам (Laroche 1980:240). (ЖВ: в абазин. ħ^wa-га, абхаз. а-ħ^wa-га, убихски qa- говоря, казвам, енисейски, кетски qa, котски xēg, khēg, югски xā – дума, прасинотибетски *k(h)a – дума).
Qa-ta-a-a: “Той дойде за да каже” (?)’ NPN (224).

*[gadi-] – владетел, цар (?), в хатски katti- владетел, цар (Soysal 1980:287).

U-lam-ga-di-di: “(Аз съм) син на царя” (?)’ Clay (2009:37).

*[kadašman-] (n. 39) = вавил. tu-kul-tum – доверявам се, вярвам” (?)’ NPN (247), Clay (2009:38), в хатски šama(n) – (за) слушам (Soysal 2004:307). (ЖВ: и лезг. kьaida – правило, ред)

Ka-daš-man-Bur-ia-a? = Tukul-[ti-b?l-m?t?ti] “той вярва в Бурияш (Buria?)” NPN (247), Clay (2009:37).

Ka-daš-man-Elil/-Harbe/-Šipak/-Sah/-Turgu “Той вярва в Енлил (Enlil), Харбе (Harbe), Шипак (Šipak), Цах (Tsah), Тургу (Turgu)” Clay (2009:37). (имена на богове):. (ЖВ: Тургу (Turgu) – хетския/хатски Тарху, Тарку, Тагу, армен. Торк – гръмовержеца, Шипак – Мардук, Цах – Слънчевия бог, името е във вр. с общокавказкото ça-, çaj, ço, çu – огън, тибет. gzi, кит. 璿, съвр.ф-ма сиō, др.кит. shāj – блясък, ярка светлина, буруш. śi, баски su, шумер izi – огън)

*[kal-un-] ‘(?)’.

Ka-lu-un-di-Šab ‘(?)’ Clay (2009:38). Неясно. Clay го свързва основно с Šab, само в Di-šab – подобно по образуване с Teššub.

*[galdu-] – Касити (Халдеи) Clay (2009:37).

Gal-du-ra-nu ‘(?)’ Clay (2009:37). Втората част на думата –ra-nu, е неясна.

Kamulla: “Бог Камула” = вавил. dEa. вероятно идентично с Ak-tu-ul. (ЖВ: най-вероятно значение – разум, вж. лезгин. kamal – разум, и идент. мъжко име Kamal, в шумер. ḡalga – предвидлив, умен)

Tak-la-ku-a-na-Ka-mul-la ‘(?)’ Clay (2009:38).

*[gandas-] ‘(?)’.

Вариант на gadi – цар, владетел(?)’ (ЖВ: във връзка с чечен. qēna, ингуш. qāna, лакски qupa-s:a – стар, qupaw хup – остарявам, акушки uqna – стар, арчински na:qukan, цезки aqIu – голям)

Gan-da? ‘(?)’ Clay (2009:37).

*[kar-] ‘(?)’ Clay (2009:36), NPN (223). Очевидно глагол (ЖВ: в лезг. kar – правя, работа, субстр. дума в иран.из (?). Но може да значи и страна, земя, в касит. *kar, хурит. *khar !)

Ka-ra-har-da-a? ‘(?)’ Clay (2009:38).

Ka-rak-Sah ‘(?)’ Clay (2009:38).

Ka-ra-in-da-aš ‘(?)’ Clay (2009:37, 38).

Kar-dun-ia-aš ‘(?)’ Clay (2009:37, 38). Clay смята Кар- за вероятна семитска заемка (?)

Kar-zi-ban ‘(?)’ Clay (2009:36, 38).

Kar-zi-ba-ra-ta-a? ‘(?)’ Clay (2009:38).

Kar-zi-ia-ab-ku ‘(?)’ Clay (2009:37, 38).

Qa-ar-ze-ia ‘(?)’ NPN (223).

Qa-ri-ia ‘(?)’ NPN (223).

Qa-ri-i-? ‘(?)’ NPN (223).

*[kas-] ‘(?)’ Clay (2009:36), NPN (223). Вероятно глагол. Cf. Soysal (2004:286). (ЖВ: в хатски kaš – глава, в лезг. kas – човек > груз. kas – човек)

Kaš-šum-bi ‘(?)’ Clay (2009:38).

Ka-aš-ti-ban ‘(?)’ Clay (2009:36). Вариант на Kar-zi-ban (?).

Kaš-ti-il, Ka?-til-li '(?)' Clay (2009:38).
Kaš-til-ia-a? '(?)' Clay (2009:37).

*[kaz-ak-] '(?)' Clay (2009:38). Вероятно глагол. В хурит. kašali – чист (?) (Laroche 1980:138).

Ka-šak-ti-ia-an-zi '(?)' Clay (2009:38).
Ka-šak-ti-?ugab: Шугаб (глагол) (?) на мен" Clay (2009:38).

*[ge-] '(?)'.

Ge-en-na-a-a: "Той (глагол) (?) на тях" NPN (225).

Ki-in-na-a-a: "Той (глагол) (?) на тях" NPN (227).

Ge-en-ni: "Той (глагол)" (?) NPN (225).

Ki-in-na-an-ni: "Той (глагол) (?) на тях" NPN (227).

Ki-in-ni-ia: "Той (глагол) (?) на тях" NPN (227).

*[gelz-] – глагол за движение, зн.: издигам се (?), в хурит. kil- издигам се (Catsanicos 1996).

Ge-el-?a-am-ра: "Ти се издигнат" (?) NPN (225).

*[ki-b-] – поставям (?). В хурит. ki(b), хew, k/geb - поставям (Laroche 1980:145).

Ki-an-ni-bi "Ти идваш (глагол)" (?) Clay (2009:38).

Ki-ba-a-a: "Той идва (глагол) (?) NPN (227).

Ki-bi-ia: "Той (глагол) (?) му" NPN (228).

Gi-dar (n. 9) = вавил. dNinurta, NIN-IB, En-maštu – Бог на войната Clay (2009:37)
вж. Marattaš. (ЖВ: шумер. gigam – война, gu-kiri – битка.)

*[kil-] '(?)' хурит. kil- "издигам се" (Catsanicos 1996).

Ki-lam-da-šu '(?)' Clay (2009:38).

Ki-lam-di-Bur-ia-aš: "Бурияш (Buria?) ме издига" (?) Clay (2009:36).

Ki-lam-Sah: "Цах (Tsah) го издига" (?) Clay (2009:38).

Ki-la-an-di-Bur-ia-a?: "Бурияш (Buriaš) ме издига" (?) Clay (2009:36, 38).

Ki-la-an-di-Marduk: "Мардук (Marduk) ме издига" (?) Clay (2009:38).

Ki-la-an-Ub-ri-ia-a?: "Бурияш (Buriaš) го издига" (?) Clay (2009:38).

Ki-lan-du: "Аз се издигам" (?) Clay (2009:38).

Ki-lan-di-Šugab: "Шугаб (Šugab) ме издига" (?) Clay (2009:38).

*[kim-] '(?)'.

Ki-mi-ia: "Той (глагол) (?) му" NPN (227).

*[kits-] '(?)'.

fKi-sa-a-a, fKi-za-a-a "Той (глагол) (?) му" NPN (228).

Ki-iz-har-ра: "Харба (Harba) глагол (?) NPN (228).

Ki-iz-zir-ri: "Той (глагол) (?) NPN (228).

*[ku-] '(?)'.

Ku-ub-?i-ia-Sah: "Цах (Tsah) глагол (?) Clay (2009:38).

Ku-ub-?i-nim-gir '(?)' Clay (2009:38).

Ku-um-ра: "Ти (глагол)" (?) NPN (229).

Ku-um-te: "Аз (глагол) (?) му" NPN (229).

Ku-u-a: "Ти (глагол)" (?) NPN (228).

Ku-u-ia: “Ти (глагол) му” (?)’ NPN (229).
ku-uk-la (п. 28) = Bab. ardu - слуга Clay (2009:38).
*[kul-] ‘(?)’.

Ku-la-a-a: “ти идваш (глагол) (?)” NPN (229).
Ku-u-li: “Ти (глагол)” (?)’ NPN (229).
Ku-u-li-a-an-ni: “Те (глагол) му (?)” NPN (229).
Ku-ul-mi-ia: “Ти (глагол) му” (?)’ NPN (229).

*[kun-] – коленича (?), в хурит. kunz- коленича (Catsanicos 1996).

Ku-na-ni-bi: „Ти ме накара да коленича” (?)’ Clay (2009:38).
Kun-ba-ti: „Аз те карам да коленичиш” (?)’ Clay (2009:38).
Ku-ni-e-a: “Той го накара да коленичи” (?)’ Clay (2009:38).
Kun-ni-gi ‘(?)’ Clay (2009:38).
Ku-nin-di-Bu-ga-a?: “Бугаш (Buga?) ме накара да коленича” (?)’ Clay (2009:36).
Ku-nun-di-Bur-ia-a?, Ku-nun-di-Ub-ri-ia-aš: “Бурияш (Buria?) ме накара да коленича” (?)’ Clay (2009:36, 38).
Ku-nu-du-Ub-ri-ia-a? “Бурияш (Buriaš) ме накара да коленича” (?)’ Clay (2009:36, 38).
Ku-un-da-aš-pi ‘(?)’ Clay (2009:37, 38).

*[kund-] ‘(?)’ аналог на kun-.

Ku-un-ta-nu: Те идват (глагол) (?) NPN (230).
fKu-un-ti-e-en: “Те (глагол) (?) той” NPN (230).
fKu-un-ti-(i)-e: “Тя (глагол) (?)” NPN (230).
(f)Ku-un-du-u-ia: “Той или Тя е (глагол) (?)” NPN (230).

*[kur-] ‘(?)’.

Ku-ur-me-ia: “Той (глагол) (?) му” NPN (230).
Gu-ur-pa-za-ah: “Цах (Tsah) (глагол) (?) ти” NPN (276).
(d)Ku-ri-Gal-zu ‘(?)’ Clay (2009:37, 38).
Ku-ru-u?-ni ‘(?)’ Clay (2009:38).

*[kus-] ‘(?)’.

Ku-uš-ta-a?-pi ‘(?)’ Clay (2009:37, 38).
Ku-šu-ia: “Той (глагол) (?)” NPN (230).

*[kut-] ‘(?)’.

Ku-ut-ta: “Той идва (глагол) (?)” NPN (231).
Ku-ut-ta-an-ni: “Те идват (глагол) (?)” NPN (231).
Ku-ut-ti: “Той (глагол) (?)” NPN (231).
Ku-ti-ia-ni: “Те (глагол) (?) му” NPN (231).
Ku-ut-ti-in-ni “Те (глагол) (?) му” NPN (231).

*[kuts-] ‘(?)’.

Ku-za-ia: Той идва (глагол) (?)’ NPN (231).
Ku-zi-in-na-an-ni “Те (глагол) (?) тях” NPN (231).
Ku-zi-?: “Той (глагол) (?)” NPN (231).
Ku-zi-lu-ia: “Може би той (глагол) (?)” NPN (231).
Ku-uz-zi: “Той (глагол) (?)” NPN (231).
Ku-uz-zi-ia: “Той (глагол) (?) му” NPN (231).

Ku-u-zu: “Той е (глагол) (?)” NPN (231).

*[kutsar-] ‘(?)’.

Gu-za-ar-za-ar-Bu-ga-a? ‘(?)’ Clay (2009:37).

Gu-za-ar-i-lu ‘(?)’ Clay (2009:37).

М

*[ma-] ‘(?)’.

Ma-a-a: Ти (глагол) (?)” NPN (232).

*[mah-] ‘(?)’, в хурит. meh- стоя (Catsanicos 1996).

Ma-hi-ia: “Той стои изправен” (?)’ NPN (232).

mali (n. 27) = вавил. a-mi-[lu], awēlu – човек (Библейското име Авел) Clay (2009:38). (ЖВ: в чамалалски mil’iša, тинд. mil’iša - човек, чечено-ингуш. пах – хора, народ. В андийски milčaqa се образува по сл. начин (milča- + heka- хора, народ).)

mele (n. 26) = вавил. ar-du – слуга NPN (234).

*[man-] ‘(?)’.

Ma-nu-di-Bur-ia-aš: “Бурияш (Buriaš) глагол (?) ми” Clay (2009:36, 38).

Ma-rat-ta? = NIN-IB, En-maštu – Бог на войната, Clay (2009:38), вж. Gidar.

Mar-ta? ‘(?)’ Clay (2009:38), вж. Ma-rat-taš. (ЖВ: в етруски mugš – урна, саркофаг)

Marduk- Бог Мардук.: Проявява се в конструкция за име: (глагол)-Marduk. Глаголът е неясен.

*[mat-] ‘(?)’.

Ma-ti-ia: “Той (глагол) (?) му” NPN (234).

fMa-at-ti-ia, fMa-at-te-e-a: “Тя (глагол) (?) му” NPN (234).

*[me-] ‘(?)’.

fMe-til-ia-?u, fMi-it-li-ia-a-?u ‘(?)’ Clay (2009:37).

meli (n. 26) = Vab. ar-du – роб. NPN (234), Clay (2009:38).

*[mil-] ‘(?)’. Cf. Hurrian mel – преследване, отхвърлям, отблъсквам (Catsanicos 1996).

Me-li-Bur-ia-aš: “Бурияш (Buria?) го отблъсква” (?)’ Clay (2009:36).

Mi-le-e-ma-an-ni: “ге го преследват” (?)’ NPN (233, 235).

Me-le-Ha-la: “Хала (Hala) го отхвърля” (?)’ Clay (2009:37).

Me-le-Har-ra: “Харбе (Harbe) го отхвърля”s (?)’ NPN (234). Cf. Me-li-šar-be Clay (2009:37).

Me-le-en/em-za-ahi: “Цах (Tsah) го отхвърля” (?)’ NPN (234, 276).

*[min-] ‘(?)’.

Mi-na-a-a, Me-na-a-a: “Той идва (глагол)” (?)’ NPN (235).

fMi-ni-en-na-a-a: “Той (глагол) ги” NPN (235).

*[muk-] '(?)'.

Mu-ki-ia: “Той (глагол) го” (?) NPN (235).

Mu-ku-ia: “Той е (глагол)” (?) NPN (235).

*[mul-] '(?)'.

Mu-lu-ia: “Той е (глагол)” (?) NPN (235).

*[muz-] '(?)'.

Mu-šu-ia: “Той е (глагол)” (?) NPN (236).

N

*[nadz]- (n. 38) = вавил. *šil-lum* ‘сянка, защита, заслон’.

Na-zi-ia: “Той го защитава” NPN (238). Това предполага, че първоначалното значение е “да се защити, покритие”.

Na-zi-bur-ia-aš = вавил. [*šil-bêl*]-*mātāti* “Господарят на страната го покровителства” (?)’ NPN (247).

Na-zi-Bu-ga-aš: “Бугаш (Buga?) го защитава” (?)’ Clay (2009:36).

*[naḡ-] '(?)'. В хурит. *nah*, *naḡ*- защитавам (Laroche 1980:175), (Catsanicos 1996).

Na-hu-ia: “Той седи” (?)’ NPN (237).

*[nar-] '(?)'.

Na-ra-a: “Той идва (глагол)” (?)’ NPN (238).

Na-ri-ia: “Той (глагол) му” (?)’ NPN (238).

na-aš-bu (n. 30) = вавил. *ni-šu* – живот, хора. (ЖВ: несити – едно от названията на хетите, явно идва от вавилонски – хора, народ)

*[nik-] '(?)'. Cf. *Nikri*- (Laroche 1980:183) без превод.

Ni-ki-ia: “Той (глагол) му” (?) NPN (239).

Ni-ik-mi-ia: “Той (глагол) му” (?) NPN (239).

*[nim-] – защитавам (?)’.

nim-gi-ra-ab (n. 41) = вавил. *e-ṭe-gum* - защитавам. Предполагам че -*ag-* е форматив (словообразователна частица), аналог. на хуритската -*g-*.

nim-gi-ra-Nar-be: “Харбе защитава” (?)’ Clay (2009:37).

Ni-im-ki-ia, *Ni-in-ki-ia*: Той го защитава” NPN (239).

Ni-in-ki-ra-ab-za-Sah: “Цах (Tsah) го защитава” (?)’ NPN (239, 276).

*[nudz-] '(?)'.

fNu-zi-ia: “Тя (глагол) него или нея” (?) NPN (241).

Nu-uz-za: “Той идва (глагол)” (?)’ NPN (241).

*[nuh-] '(?)'.

fNu-hu-(?)-ia: “Тя е (глагол)” (?)’ NPN (240).

*[nul-] '(?)'.

Nu-la-za-hi: “Цах (Tsah) идва (глагол) (?)’ NPN (,276)

*[nuz-] '(?)'.

Nu-ša-a-a: “Тя идва (глагол)” (?)’ NPN (241).

Р

*[pa-] '(?)'.

fPa-ra-a(a) “Тя идва (глагол)” (?)’ NPN (243).

*[punn-] '(?)', burni- силен, здрав, устойчив (?)'. в хурит. buri- силен, здрав.

Pu-un-ni-e/ia: “Той, тя (глагол) му” (?) NPN (246).

Pu-un-ni-Nar-ba: “Харба (Harba) (глагол) го прави силен” (?)NPN (246).

Pu-un-tu-ru(m) '(?)’ NPN (246).

*[pur-] – силен (?)', вж. bur-.

Pu-re-e(a), Pu-re-ia: “Той (глагол) (?) му” NPN (247).

Pur-na-(mi-iz)-Za-ah: “Цах (Tsah) е силен” (?)’ NPN (247, 276).

Pur-ni-du-ru/ra: “Дуру, Дура (Duru, Dura) (глагол) (?) го (?); прави силен (?)’ NPN (247).

Pur-ni-ia: Той (глагол) (?) го (?); прави силен (?)’ NPN (247).

Pur-ni-ma-aš-hu: “Бог (глагол) (?) го прави силен (?)’ NPN (247).

Bur-ra-bar-hu: “Неговата глава е здрава” (?)’ Clay (2009: 36).

Pur-ra-dTišpak: “Тишпак (Tišpak) е силен” (?)’ NPN (247).

Bur-za-an-di '(?)’ Clay (2009: 36).

Bur-za-ra-aš '(?)’ Clay (2009: 36).

*[pu?-] '(?)'.

Pu-u?-te-ia: “Той (глагол) ме” NPN (247).

Š

*[sa-] '(?)'.

Ša-am-bi-ia: Той (глагол) (?) теб” NPN (250).

ša-an-da-a-a '(?)’ NPN (250).

*[sagarak-] да спаси, за да изкупи. В хурит. šuhuri – живот (Laroche 1980:240), Urartian šeheri – жив, хатски zaḡi – човек, етруски sval – жив.

ša-ga-rak-ti: Той / Тя ми дава живот” (?)’ (п. 40) = вавил. пар-ša-ru- спасява. NPN (250).

*[sal-] '(?)'.

fŠa-la-a-a: “Той (глагол) (?) нея (?)’ NPN (250).

fŠa-la-an-na-a7 „Те (глагол) нея’ NPN (250).

*[sar-] '(?)', в хурит. šar- искам, желая (Laroche 1980:215). (ЖВ: в урартски агнә, аганә - благосклонност, милосърдие, лак. š:ʷa-n – искам, желая, š:a-wu – любов)

Ša-ra-bar-hu '(?)’ Clay (2009: 36).

fŠa-ru-ia: “Той (глагол) (?) му” (?)’ NPN (251).

Ša-ri-im-ni-nu: “Те (глагол) (?) му” (?)’ NPN (251).

*[sat-] '(?)'. (ЖВ: в етруски sath – поставям, осовавам (?)

Ša-ti-ia: “Той (глагол) (?) му” (?)’ NPN (252).

fša-ti-im-ni-nu: Той (глагол) нея” (?) NPN (252).
ša-du-ia: “Той (глагол) (?)’ NPN (252).
ša-ad-bar-hu ‘(?)’ Clay (2009: 36).

*[saz-] ‘(?)’.
fša-šu-(?)-ia: “Той (глагол) нея” (?)’ NPN (252).
fše-ša-a-a: “Тя идва (глагол)” (?)’ NPN (256).
še-eš-ma-na-ni: “Те (глагол) му” NPN (256).

*[seg-] ‘(?)’.
še-qa-a-a: “Той (глагол)” (?)’ NPN (254).

*[ser-] ‘(?)’.
še-er-pa-taš- ši: “Ташши (Tašši) (глагол) ти” (?)’ NPN (256).

*[si`a-] ‘(?)’ . Показва аналогия с хурит. šiyal- поставям (Catsanicos 1996) с различна наставка.
ši-en-Za-ah, ?e-en-Za-a, ?i-[a]-an-za-ah: “Цах (Tsah) го постави” (?)’ NPN (257).

*[sig-] ‘(?)’ Clay (2009:36).
ši-gi-Bu-ga-aš: “Бугаш (Bugaš) (глагол) (?)” Clay (2009: 36).
ši-ga-di-Sah: “Цах (глагол) ме” (?) Jaritz (1957: 888).

*[sim-] - давам. Този глагол може да има връзка с хурит. šiyal- поставям (Catsanicos 1996) с различна наставка.

fši-ma-a-a: “Тя дава” (?)’ NPN (257).
šim-di: “Аз давам” (?)’ (n. 43) = Bab. na-dā-nu - давам.
šim-di-Bu-ri-ia-aš: “Бурияш (Buriyaš) ми дава” (?)’ Clay (2009:40). Възможно и името ši-in-di-Bu-ri-ia-aš, озн. същото.
šim-di-Sah: “Цах (Tsah) ми дава” (?)’ Clay (2009:40).
šim-di-ši-pak: “Шипак (Šipak) ми дава” (?)’ Clay (2009:40).
šim-di-dšu-qa-mu-na: “Шига-Муна (Šiga-muna) ми дава” (?)’ Clay (2009:40). Възможно и името ši-in-di-šū-gab, озн. същото.
ši-mi-ia: “той или Тя ми дават” (?)’ NPN (257).
ši-mi-til-la: “Тилла (Tilla) ми дава” (?)’ NPN (257). Евентуално хуритски вместо каситски.

šim-šar “Дар на владетеля” (?)’ NPN (251, 257).
fši-im-te-(e): “Тя ми дава” (?)’ NPN (257).
šim-di-Ub-ri-ia-a-aš: “Бурияш (Buriyaš) ми дава (?)’ Clay (2009:40). Също и името ši-in-di-Ub-ri-iaaš.

ši-in-di-Ellil: “Енлил ми даде” (?)’ Clay (2009:40).
ši-in-ta-Bu-ri-ia-aš: “Бурияш (Buriyaš) идва и дава” (?)’ NPN (247).
Šipak – Бог Шипак (Šipak). Също като Мардук. Вж. втората сричка (която е словообразуваща) в хурит. Teš-šub и урарт. Teei-šēbaa.

Šuga(b) – Бог Шугаб (Šugab). Вариант šu-qa-mu-na (неясна втора част mu-na), šu-qa, (z)-Zu-qa (с асимилация ?). (ЖВ: смятам че това е бога на земната твърд (или подземното царство), вж. хатските šahhu – земна повърхност, дъно и mupatuna – камъни, а касит. muna – камък, в етруски mup – надгробен насип, надгробен камък, откъдето е латин. monumentus. Открива се изолирано ИЕ представяне, в латин. mons, келт. *monijo- > ст.ирл. monid; кимвър. mnydd, корнуел. meneth, бретонски menez –

планина и вероятно е субстратна до-ИЕ дума, вж. афраз. в др.египет. mnt.t, акад. mad - камък).

Šuk-ri-šar '(?)' NPN (251).

*[sušur-] '(?)'. в хурит. šuhuri – живот (Laroche 1980: 240). вж. sagarak-.

Šu-hu-ur-bi-a: „Той дава живот” (?)’ Clay (2009:36).

*[sum-] '(?)’.

Šum-mi-ia '(?)' NPN (259).

*[sun-] – душа (?), в хурит. šuni (Laroche 1980:243), вариант (z)-Zu-nu, (z)-Zu-un-ni (<с асимилация?). (ЖВ: в хатски ršun – душа, в етруски suthi – гроб, цезки šem – гробен насип, бежт. šuna, гунзиб. šima – гроб, адиг., кабардин. sāma – гробен насип, т.е. има еволюция на значението: душа > гроб.)

*[sup-] '(?)’.

Šu-pa-?a-li '(?)' NPN (259).

Šu-pa-a-a '(?)' NPN (259).

*[suz-] '(?)’.

Šu-še-ia, Šu-ši-ia '(?)' NPN (260).

T

*[tag-] '(?)’.

Tak-la-ku-a-na-Ka-mul-la: „Камула” (?)’ Clay (2009:38).

Ta-ku-ša-Nar-be: „Харбе” (?)’ Clay (2009:37).

*[tar-am-] '(?)’, в хурит. tarmani – извори (Laroche 1980: 257). (ЖВ: в лакски aItara, арчински haItāra – планинска река)

Ta-ra-am-bi-a: „Той (глагол) (?) ти” NPN (262).

Ta-ra-am-di-Sah: „Цах (Tсах) (глагол) (?) ме” Clay (2009: 37).

*[tasi-] '(?)’.

Ba-ta-ta?-š '(?)' NPN (263).

Da-an-na-taš-ši '(?)' NPN (263).

Še-er-ba-taš-ši '(?)' NPN (263).

*[tat-] '(?)’, в хурит. tad- обичам (Laroche 1980:248).

Ta-a-ta '(?)' NPN (263).

Ta-ta-a-a: „Той идва (глагол) (?)” NPN (263).

Ta-ti: „Той (глагол) (?) му” NPN (263).

Da-du-ni: „Те са (глагол) (?)» NPN (263).

Da-du-un-na: „Те са (глагол) (?)» NPN (263).

fTa-tu-un-na-a-a: „Тя (глагол) (?) тях” NPN (263).

Ta-ad-du: „Те ще (глагол) (?)” NPN (263).

Te-et-ti-ia: „Той (глагол) (?) му” NPN (266).

*[tew-] '(?)’. (ЖВ: вж. в етруски tev – показвам, поставям)

Te-wi-ia/e: „Той (глагол) (?) му” NPN (266).

*[tij-] '(?)’.

Ti-ia-(am)-ma-Har-be: „Харби (Harbi) (глагол) (?) ти / теб” NPN (266), Clay (2009:37).

Te-em-bi-ra ‘(?)’ NPN (266).

*[til-] ‘(?)’.

fTi-lu-un-na-a-a: „Той (глагол) (?) тях” NPN (266).

*[tin-] ‘(?)’.

Ti-in-ti-ia: „Той (глагол) (?) ме” NPN (267).

*[Tišpak-] – Бог Тишпак (Tišpak). в хурит. Тешшуб (Teššub) с възм. преход *Teššub-ak > Tišpak. (ЖВ: възм. обяснение дава етруското tesh – давам, донасям, възнаграждавам, т.е. богът който дава благата! В удински tades, абхазо-адиг. t^wэ, тэ-п, á-ta- давам, хатски Tašmaz – име на бог)

Pur-ra-dTišpak: „Тишпак (Tišpak) е силен” (?)’ NPN (247, 268).

*[tu-] ‘(?)’ вж. tuw-.

Tu-um-ma: „Ти (глагол) (?)’ NPN (268).

*[tur-] ‘(?)’ вж. dur-.

Tu-ri-ia: „Той (глагол) (?) му» NPN (269).

fDu-ri-a-ni: „Те (глагол) (?) нея” NPN (269).

*[tuw-] ‘(?)’ в хурит. tuw- чист (у Дьяконов (Diakonov) но липсва у Ларош (Laroche 1980). (ЖВ: вж. хатското untuhkantiu – чист)

Tu-?-ia: „Той (глагол) (?)’ NPN (268).

U

*[ubri-] - господар вж. biri.

*[udz-] защита, покровителство. глаголтът *[udz-] се проявява в хуритски като ustay – герой, респ. защитник, покровител (Laroche 1980:289) с метатеза.

U-zi-ib (п. 42) = вавил. e-ṭe-gum- защита. Изглежда, че е минало време на 3. лиц. ед.ч.

U-za-a-a: „Той идва да защити” (?)’ NPN (274). Гласната -а- показва глагол свързан с движение.

U-zib-Ellil: „Енлил (Enlil) го защитава” Clay (2009:41).

U-zi-bi, U-zi-bi-ia: „Той (или Тя) го защитава” Clay (2009:41).

U-zi-Bu-ri-ia-aš: „Бурияш (Buriyaš) го защитава” Clay (2009:36, 41).

U-zi-Mar-duk: „Мардук (Marduk) го защитава” Clay (2009:41).

U-zi-dŠu-gab: „Шугаб (Šugab) го защитава” Clay (2009:41).

U-zi-ši-Sah: «Цах (Tsah) го защитава” Clay (2009:41).

U-zi-ia «Той го защитава” NPN (274).

U-zi-e «Тя го защитава” NPN (274).

U-zi-im-ra-li-du, U-zi-im-ba-li-tu(m) „Нека те да ви защитят” (?)’ NPN (242, 274).

U-zu-ub-Ha-la: „Хала (Hala) е бил защитен” (?)’ Clay (2009:37).

Uz-zu-ge, U-uz-zu-ki, U-zu-ge, ”Той е покровител на слабите” (?)’ NPN (274).

fUs-zu-pa-te: „Аз дойдох, за да защита” (?)’ NPN (243).
Uz-zu-qa-a-a: „Той е покровител на Шугаб (Šugab)” (?)’ NPN (274).
Uz-zu-un-ni: «Той е покровител на душата (и) (?) или те са защитени» (?)’ NPN (274).
Uz-zu-nu: „Той е покровител на душата” (?)’ NPN (274).

*[uk-] ‘(?)’.

U-ki-ia: „Той (глагол) му” (?)’ NPN (271).
U-ki-in-za-ah: Цах (Tsah) (глагол) (?) му” NPN (271, 276).
U-ku-(?)-ia: „Той (глагол) (?)» NPN (271).
U-uk-ku-ia: „Той (глагол) (?)» NPN (271).

*[ul-] ‘(?)’. в хурит. ul- разрушавам (Laroche 1980:279) (ЖВ. може би и неясното хатски wūl е тук).

Ul-lu-ia: „Той (глагол) (?)» NPN (247).

*[ulam] ‘son, child (?)’ (ЖВ, в етруски usil – син).

U-la-bur-ia-a? Clay (2009: 36).
U-la-gi-su-uk ‘(?)’ Clay (2009: 36).
U-lam-bur-ia-a-aš = вавил. Li-dan-bêl-mātāti: „Син на Бурияш (Buriaš)” (?)’ NPN (247).
U-lam-ga-di-di& „(Аз съм) син на царя” (?)’ Clay (2009:37).
U-lam-Ha-la: „Син на Хала (Hala) (?)’ Clay (2009:37).

*[ut-] ‘(?)’.

U-ta-a-a, U-da-a-a: „Той идва (глагол)” (?)’ NPN (273).
Ut-ta-za-ah: „Цах (Tsah) идва (глагол)” (?)’ NPN (273).
U-te-ia, U-ti-ia: „Той (глагол) (?) му” NPN (273).

Y

*[jal-] ‘(?)’.

fJa-la-am-pa ‘(?)’ NPN (219).

yantsi (n. 24) = вавил. šar-gu- страна. Cf. NPN (219).

*[japku] ‘(?)’.

Kar-zi-ia-ab-ku ‘(?)’ Clay (2009:37).

yaš (n. 34) = вавил. ma-a-tum- страна. в хурит. eše – земя (Laroche 1980:83-84) > в картвелски *swe – равнина, страна, вероятно е заето чрез каситски или по-араични форми. (ЖВ: в кетски khje – остров, баски angio – ливада)

TS, DZ

Tsah – Цах, бог Цах, ‘ (n. 4) = Bab. dUTA = dŠamaš- Шамаш, или Слънчевия бог. Варианти – Зах, Сах. (ЖВ: в етруски Cautha, хатски Eštan – Слънчевия бог)

(f)Sa-ha-a-a: „Той (или Тя) е Цах (Tsah)” (?)’ NPN (249).

*[tsa-] '(?)'.

Za-nu-nu: „Те (глагол) (?)’ NPN (276).

Sa-am-bi-?a-ri '(?)’ Clay (2009:37). Неясно.

*[tsar-] '(?)'. Неясен словообрз. формант. Laroche (1980: 302).

Bur-za-ra-a? '(?)’ Clay (2009: 36).

Gu-za-ar-zar-Bu-ga-a? '(?)’ Clay (2009:36). Много странен начален словообр. елемент.

*[tsib-] '(?)'.

Zi-pa-ia: „Той идва (глагол)” (?)’ NPN (278).

fZi-be-i/e: Тя(глагол) му” (?)’ NPN (278).

*[tsil-] '(?)'.

Zi-li-im-du-ri: „Дури (Duri) (глагол) (?) му” NPN (277).

Zi-li-pa-am-ra: „Ти (глагол) (?) му” NPN (200, 277), също Zi-li-pa-pu (?)’ NPN (202, 277).

fZi-li-im-na-a-a: „Ти (глагол) (?) тях” NPN (277).

*[tsini-] '(?)'.

Pur-na-zi-ni: „Зини (Zini) е силен” (?)’ NPN (278).

*[tsir-] '(?)'.

Zi-ra-a-a: „Той идва (глагол)” (?)’ NPN (278).

*[tsit-] '(?)'.

Zi-ta-a-a: „Той идва (глагол)” (?)’ NPN (278).

*[tsitsi-] '(?)'.

Zi-zi-ia: „Той (глагол) (?)» NPN (278).

*[tsu-] '(?)'.

Zu-?-ia: „Той (глагол)” (?)’ NPN (279).

Zu-un-na: „Те са (глагол)” (?)’ NPN (279).

Zu-un-na-a-a: „Той (глагол) (?) тях” NPN (279).

Zu-un-nu-ut-ti: „Аз (глагол) (?) тях” NPN (279).

*[tsugi-] – слаб, малък (?), в хурит. zugi (Laroche 1980:306). (ЖВ: в чамалал. čik:u-b, табасаран. žiq:i, агул. žaq:e-f, ругул. džik-dí, адиг. čačə - малък, кьс, в енисейските ез., котски thūk, буруш. číki, баски txiki – малък)

6. Заключение. В тази статия се опитам да се събера колкото се може повече названия и думи, известни ни от каситския език. От приведените думи и имена с определени значения, известни ни в превод на вавилонски, се оказва, че каситския език има ясни връзки с хурито-урартския език. Това може да бъде използвано, за анализа на каситските лични имена, адекватно, чрез фонетиката и морфологията на хуритския език. Повечето от словообразователните елементи в каситски и хуритски са идентични или много близки. Отличителна черта на каситските лични имине е, че при тях теофоричните форми са застъпени в по-слаба степен, отколкото в хуритски. Повечето

имена изглежда са доста прости като словесни форми съдържащи словообразователни клинични частици (срички, местоимения), глагол и със, или без име на бог. Хуритският и каситският езици всъщност са толкова близки помежду си, че единият в дава възможност, да се хвърли светлина върху другия „език”. Не е ясно дали те трябва да се разглеждат като отделни езици или като диалекти на един и същ език. Като цяло каситския прилича на фонетично по-архаична форма на хуритския език, напр. в каситски уаš отговаря на хуритски еše - земя.

Използвана литература:

- Ancillotti, A. 1981 *La lingua dei Cassiti*. Milan.
- Balkan, Kemal 1954 *Kassitenstudien I: Die Sprache der Kassiter*. Translated from Turkish by R. Kraus. American Oriental Series 37, New Haven. Reprinted 1978. N.Y: Milford. 1986 *Studies in Babylonian Feudalism of the Kassite Period*. Translated by. B. Foster and D. Gutas, Monographs on the Ancient Near East 2/3. Malibu.
- Bloomfield, M. 1904 *On Some Alleged Indo-European Languages in Cuneiform Characters* ## *AJSL* 25: 1-14.
- Boese, J. 1982 *Burnaburia? II, Meli?ipak und die mittelbabylonische Chronologie* ## *Ugarit Forschungen* 14: 15-26.
- Brinkman, J.A. 1976-1980 *Kassiten* ## *RIA* 5: 464-73. 1986 *Materials and Studies for Kassite History, 1: A Catalogue of Cuneiform Sources Pertaining to Specific Monarchs of the Kassite Dynasty*. Chicago.
- Catsanicos, Jean. 1996 *L'apport de la bilingue ?attu?a ? la lexicologie hourrite* ## Jean-Marie Durand (ed.), *Amurru 1*. Paris: ?ditions Recherche sur les Civilisations, pp. 197-296.
- Clay, Albert Tobias 1912 *Personal Names from Cuneiform Inscriptions of the Kassite Period*. Reprinted 2009. BiblioBazaar.
- De Graef, K. 1998 *Les ?trangers dans les textes pal?obabyloniens tardifs de Sippar (Abi-E?u?-Samsuditana): li?re partie: Sur les inconnus 'connus': Cassites, Elamites, Sut?ens, Su??ens, Gut?ens et Subar?ens* ## *Akkadica* 111: 1-48.
- Delitzsch, Friedrich 1884 *Die Sprache der Coss?er, linguistisch-historische Funde und Fragen von Dr Friedrich Delitzsch*. J. C. Hinrichs.
- Eilers, W. 1957-58 [review of] Balkan, *Kassitenstudien* ## *Archiv f?r Orientforschung* 18: 135-38. Freeman, Philip M. 1999 *Homeric kass?teros* ## *Glotta*, 75/3-4: 222-25.
- Gelb, Ignace J., Pierre M. Purves, and Allan A. MacRae 1943 *Nuzi Personal Names [NPN]*. Chicago, IL: The University of Chicago Press.
- Heinz, M. 1995 *Migration und Assimilation im 2. Jt. v. Chr.: Die Kassiten* ## K. Bartl, R. Bernbeck, and M. Heinz (Eds.). *Zwischen Euphrat und Indus. Aktuelle Forschungsprobleme in der vorderasiatischen Arch?ologie*. Hildesheim, pp. 165-74.
- H?lscher, M. 1996 *Die Personennamen der kassitenzeitlichen Texte aus Nippur*. *Imgula* 1, M?nster. Huber, P. 1999-2000 [Review of] Gasche et al., *Fall of Babylon* ## *Archiv f?r Orientforschung* 46-47: 287-90.
- K. Jaritz 1957 *Die kassitische Sprachreste* ## *Anthropos*, 52: 850-98.
- Laroche, Emmanuel 1980 *Glossaire de la langue hourrite*. (= *Revue Hittite et Asiatique*, 34/35.) Paris: ?ditions Klincksieck.
- Neu, Erich 1988 *Das Hurritische: Eine altorientalische Sprache in neuem Licht*. *Abhandlung der Geistes- und sozialwissenschaftlichen Klasse (Akademie der Wissenschaften und der Literatur)*. Jahrgang 1988, Nr. 3. Main-Stuttgart.
- Paper, H. H. 1956 [review of] Balkan, *Kassitenstudien* ## *JNES* 15: 251-54.

- Pientka, R. 1998 Die Spätkassitenzeit: Abi-Šama bis Samsuditana: Quellen, Jahresdaten, Geschichte, 1, 2. Imgha 2, Münster.
- Potts, Daniel T. 1999 The Archaeology of Elam: Formation and Transformation of an Ancient Iranian State. Cambridge and New York.
- Reade, J. E. 1978 Kassites and Iranians in Iran ## Iran, 16: 137-43.
- Soysal, Özü 2004 Hattischer Wortschatz in Hethitischer Textüberlieferung. Leiden-Boston: Brill.
- Schneider, Thomas 2003 Kassitisch und Hurro-Urartuisch, Ein Diskussionsbeitrag zu möglichen lexikalischen Isoglossen ## Altorientalische Forschungen, 30, 2003 : 372-381 Van De Mieroop, M. 2003 A History of the Ancient Near East, ca. 3000-323 BC. Oxford.
- van Dijk, J. Die dynastischen Heiraten zwischen Kassiten und Elamern: eine verhängnisvolle Politik ## Orientalia, N.S. 55: 159-70.
- Weissbach, F. H. 1921 Die Kassiten ## Pauly-Wissowa, RE 21: 519-21
1922 Kossaioi ## Pauly-Wissowa, RE 22: 1499-1503.
- Zadok, Ran 1984 The Origin of the Name Shinar ## ZA 74: 240-44.
1987 Peoples from the Iranian Plateau in Babylonia during the Second Millennium B.C. ## Iran 25: 1-26.
1993 Hurrians as Well as Individuals Bearing Hurrian and Strange Names in Sumerian Sources ## A. F. Rainey, A. Kempinski, and M. Sigrist (Eds.). Kinattutu ʾa dʾrʾti. Raphael Kutscher memorial volume, Journal of the Institute of Archaeology of Tel Aviv University, Occasional Publications 1, Tel Aviv, pp. 219-45.
1994 Elamites and Other Peoples from Iran and the Persian Gulf Region in Early Mesopotamian Sources ## Iran 32: 31-51.
1990 Some Kassite and Iranian Names from Mesopotamia ## Nouvelles assyriologiques brèves et utilitaires (NABU) 1990-72. <http://www.achemenet.com>